

Неурова А.Б.

Синергійно-системна модель забезпечення емоційної стійкості фахівців з надзвичайних ситуацій під час виконання ліквідаційних завдань

Неурова Алла Борисівна, викладач циклової комісії з гуманітарних і природничо-наукових дисциплін
ВКСС Академії Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна

Анотація. Обґрунтовано синергійно-системну модель психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівця державних пожежно-рятувальних частин Державної служби України з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф. Синергійно-системна модель психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з НС включає низку структурних елементів і систему зв'язків між ними. Структурними елементами є оперативна екстремально-психологічна підготовка, оперативне психодіагностичне забезпечення, оперативне відновлювально-реабілітаційне забезпечення, оперативне психокорекційне забезпечення.

Ключові слова: емоційна стійкість фахівців з надзвичайних ситуацій, екстремальні умови діяльності, методична система, синергійно-системна модель, оперативне психодіагностичне забезпечення

Вступ. Вивчення наявних психолого-педагогічних умов і побудованої на її основі методичної системи (моделі) реального психологічного забезпечення емоційної стійкості фахівців державних пожежно-рятувальних частин (ДПРЧ) Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також їх оцінка дозволила зробити висновок, що їх ефективність є середньою. Тому постає питання про обґрунтування більш ефективних психолого-педагогічних умов і відповідної їм нової моделі психологічного забезпечення емоційної стійкості фахівців ДПРЧ.

Короткий огляд публікацій по темі. Аналіз літературних джерел, серед яких праці М.Й. Варія [2; 3; 4], М.М. Козяра [7; 8], М.С. Корольчука і В.М. Крайнюк [10], В.І. Розова [13], О.М. Столяренка [16] та ін. дозволив виявити різні методичні системи і методики забезпечення емоційної стійкості суб'єктів діяльності в екстремальних умовах.

Так, В.І. Розов пропонує методичну систему психологічного забезпечення суб'єктів діяльності в екстремальних умовах, яка охоплює методики соціально-психологічного, психологічного, психофізіологічного, психопрофілактичного і психокорекційного забезпечення, а також прогнозування, адаптації, індивідуальної та групової надійності й безпеки діяльності [13, с. 16].

М.Й. Варій розкриває методичну систему морально-психологічного забезпечення бойової підготовки та бойової діяльності військ. Він пише, що морально-психологічне забезпечення бойової підготовки та бойової діяльності військ «слід розглядати як системокмплекс організованого виховного, соціального, соціально-психологічного і психологічного впливу на психіку окремих військовослужбовців і соціальну психіку військово-соціальних груп з метою формування, підтримання й відновлення необхідних морально-психологічних бойових якостей, морально-психологічної рівноваги, здорового й задовільного морально-психологічного стану різних військових формувань та необхідної морально-психологічної готовності до виконання завдань військової діяльності...» [4]. Деякі дослідники ведуть мову про методичну систему екстремальної підготовки. У контексті цього О.М. Столяренко підкреслює, що з огляду на своєрідність закономірностей екстремальної підготовки, екстремальна психопедагогіка формулює свої, спеціальні чи часткові стосовно загальних, принципи [16, с. 215]. Він називає їх спеціальними (конкретно-частковими) педагогічними принципами екстремальної підготовки, розподіляючи їх на чотири

групи, а саме: основні, змістовні, організаційні та методичні [16, с. 197]. До загальних принципів дослідник зараховує екстремальну природовідповідність, екстремальну науковість, психолого-педагогічну єдність, екстремальну цілеспрямованість і надійність, гуманізм і особистісний підхід, оптимізм і позитивність; до змістовних – формування екстремальної підготовленості й екстремальної стійкості, єдність екстремального навчання, виховання, розвитку і психологічної підготовки, екстремально-прикладну результативність; до організаційних – педагогічну системність, єдність групового, диференційованого й індивідуального підходів, спеціальне забезпечення екстремальної підготовки; до методичних – мотивуючу методику, яка і виховує, і розвиває особистість, доступність, послідовність і міцність підготовки, інтенсивну мобілізуючу методику підготовки, максимально можливе наближення труднощів та умов навчання до реальних екстремальних ситуацій [16].

Методична система психологічного забезпечення діяльності в екстремальних ситуаціях, згідно поглядів О. Кокуріна [9] та ін. включає методику психологічного супроводження через здійснення пролонгованої соціально-психологічної, психологічної та психофізіологічної підтримки. При цьому ключовим елементом методики психологічного супроводження є соціальна підтримка.

У низці праць, приміром, у довіднику з інженерної психології [15] мова йде про методику психологічної підтримки в екстремальних умовах діяльності, яка включає три методичні аспекти відповідно до джерел негативних суб'єктивних переживань: перший аспект – діяльнісний, який відображає сукупність заходів щодо підвищення ефективності діяльності, підтримці її на належному рівні; другий аспект – це контроль та управління функціональним станом людини, його корекція; третій аспект – соціально-особистісний, до якого належать питання, що пов'язані з динамікою мотивів, рівнем домагань людини тощо.

М.О. Крюкова [11] і Д.В. Солошенко [14] пропонують методику екстреної психологічної допомоги, яка надаються постраждалим в осередку екстремальної та надзвичайної ситуації.

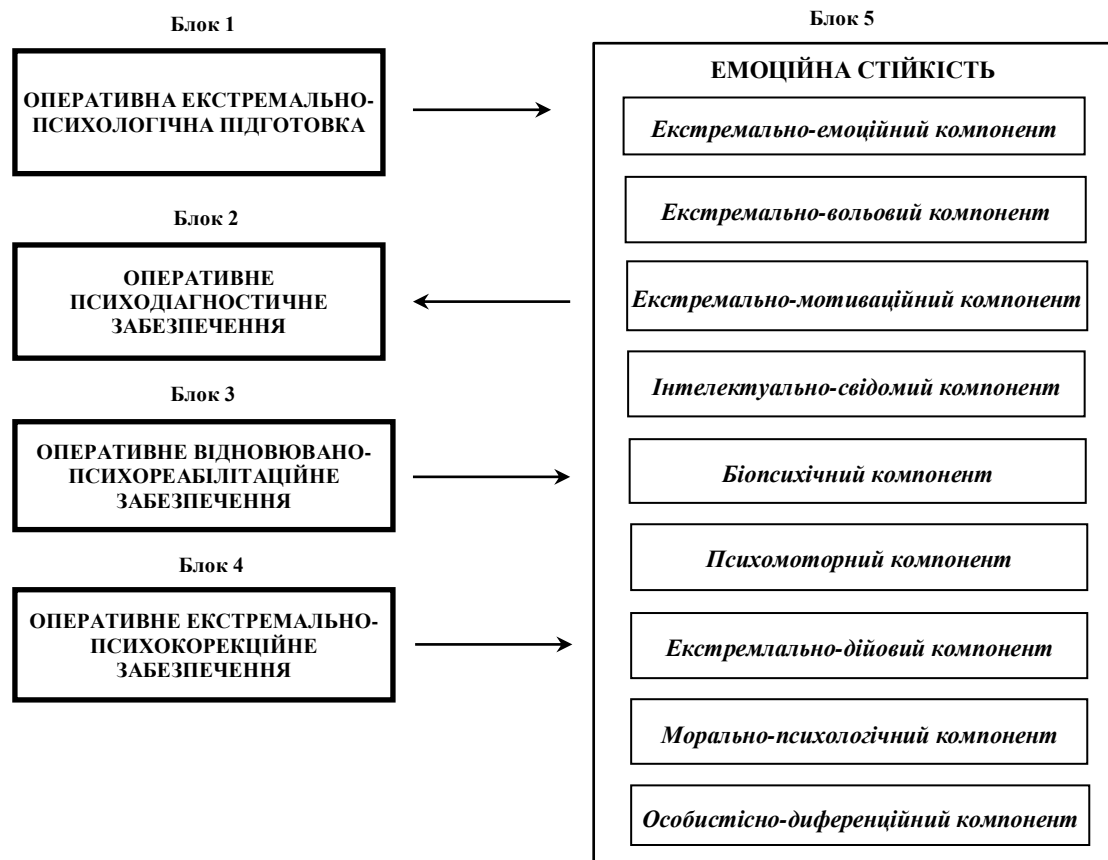
М.С. Корольчук і В.М. Крайнюк [10] розкрили методичну систему соціально-психологічного забезпечення діяльності в екстремальних умовах, яка має свої завдання, принципи, етапи, методи управління.

М.М. Козяром розроблена комплексна методична система професійної підготовки фахівців з НС в екстремальних умовах [7; 8]. Вона включає відносно окремі методичні системи, в тому числі й оперативну-екстремальну підготовку, в якій наявна і методика цільової психологічної підготовки, яка спрямована на підготовку фахівців з НС до конкретного екстремального завдання, що забезпечує формування психологічної готовності саме до цього завдання [8].

Проте, на сьогодні не запропонована більш ефективна, ніж традиційна модель (методика) забезпечення емоційної стійкості фахівців ДПРЧ під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф.

Тому **мета** статті полягає в обґрунтуванні нової, більш ефективної, ніж традиційна, синергічно-системної моделі психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівця з надзвичайних під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф.

Виклад основних положень. На підґрунті попереднього вивчення наявної методичної системи психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців ДПРЧ, а також наукових джерел з цієї проблеми ми розробили синергічно-системну модель психолого-педагогічного забезпечення (ССМПЗ) емоційної стійкості фахівців з НС під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф (рис. 1).

Рис. 1. Синергічно-системна модель психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з НС під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф

Під синергічно-системною моделлю психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з НС під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф ми розуміємо структурно-функціональний образ процесу психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з НС. У дидактичному вимірі моделювання трактується як система дій, яка забезпечує адекватне засвоєння (розуміння) модельованих властивостей, зв'язків і відношень пізнаваного й перетворюваного об'єкта (природного чи соціокультурного) [6].

Функціонально-процесуальна схема ССМПЗ емоційної стійкості фахівців з НС під час ліквідації

наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф включає низку структурних елементів (блоків) і систему зв'язків між ними. Структурними елементами є такі блоки: перший – оперативна екстремально-психологічна підготовка (ОЕПП); другий – оперативне психодіагностичне забезпечення (ОПДЗ); третій – оперативне відновлювано-психореабілітаційне забезпечення (ОВПРЗ); четвертий – оперативне екстремально-психокорекційне забезпечення (ОЕПКЗ). При цьому функціонування кожного елементу (блоку) розглядається як окремо, так і у взаємодії з іншими елементами через систему організаційних, змістовно-сміслових, технологічних, генетичних, синергічних та інтеграційних зв'язків.

Організаційні зв'язки відображають необхідну організаційно-сміслову взаємодію всіх елементів ССМППЗ як системи. Такі зв'язки можна розкрити, використавши системний підхід, який охоплює системно-структурний, системно-функціональний, системно-генетичний та системно-діяльний підходи (Т.П. Вісковатова, Л.Г. Дика, Е.Н. Князева, О.А. Конопкін, С.Д. Максименко, І.В. Прангішвілі, М.І. Сетров, А.В. Фурман та ін.). У контексті системно-структурного підходу передбачається опис і структури компонентів емоційної стійкості фахівців з НС, і структури психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з НС. У руслі системно-функціонального підходу нам необхідно розкрити функціонування кожного елементу (блоку) окремо і у взаємодії з іншими елементами (блоками) моделі як системи.

З позицій системно-генетичного підходу ССМППЗ потрібно розглядати як таку, яка функціонує, змінюється на підґрунті попередньої системи зв'язків, ефективності функціонування кожного елементу (блоку), котра саморегулюється в залежності від рівня емоційної стійкості фахівців з НС.

У контексті системно-діяльного підходу ССМППЗ відображає організаційні зв'язки між різними видами діяльності щодо реалізації завдань ОЕПП, ОПДЗ, ОВПРЗ та ОЕПКЗ на основі принципів діяльного підходу.

Змістовно-сміслові зв'язки забезпечують формування власне таких знань, навичок і вмінь, які забезпечують емоційну стійкість фахівців з НС в екстремальних умовах професійної діяльності.

Технологічні зв'язки забезпечують своєчасне й доцільне поєднання різних підходів, принципів, форм, методів, прийомів і педагогічних технологій навчання, виховання, формування й розвитку в залежності від мети професійної діяльності в екстремальних умовах та її складності.

Синергетичні зв'язки відображають потенціал кожної зі складових ССМППЗ, їх збалансованість, стійкість, спрямованість, здатність до саморегулювання й накопичення потенціалу, тобто підвищення рівня емоційної стійкості фахівців з НС у процесі навчання, відновлювального психореабілітаційного і психокорекційного періодів.

Інтегративні зв'язки забезпечують безперервне функціонування ССМППЗ емоційної стійкості фахівців з НС.

З таких позицій ССМППЗ являє собою певну методичну систему, оскільки вона, по-перше, відображає доцільне поєднання за змістом, часом, характером надзвичайної ситуації та завданнями підходів, принципів, форм, методів і прийомів педагогічного й психологічного впливу на фахівців з НС з метою підтримання їх емоційної стійкості в екстремальних умовах професійної діяльності; по-друге, забезпечує реалізацію функціональних зв'язків різного типу.

Метою ОЕПП фахівців з НС є озброєння їх психолого-педагогічними знаннями, навичками і вміннями, які необхідні для професійної діяльності в екстремальних умовах того чи іншого виду надзвичайної ситуації. Під час ОЕПП вирішуються такі завдання: 1) озброєння фахівців з НС знаннями щодо емоціогенних чинників конкретного виду надзвичайної ситуації, особливостей

їх прояву і впливу на їх психіку, емоційну сферу, а також формування установки на відповідний тип поведінки; 2) формування навичок і вмінь протидії негативним емоціогенним чинникам безпосередньо під час виконання ліквідаційних завдань в екстремальних умовах посередництвом мобілізації психічних ресурсів, у тому числі й через здійснення саморегулювання.

Для вирішення першого завдання проводяться відповідні теоретичні й практичні навчальні заняття перед початком виконання фахівцями з НС професійної діяльності в даному виді надзвичайної ситуації.

Приміром, під час ОЕПП дидактична мета лекційного заняття на тему: «Прояв емоціогенних чинників в екстремальній ситуації під час виконання ліквідаційних завдань у даній надзвичайній ситуації» полягає у формуванні у фахівців з НС знань про емоціогенні чинники надзвичайної ситуації, в якій їм прийдеться здійснювати професійну діяльність (наприклад, в умовах бактеріологічного зараження, підводного простору, витоку отруйних речовин, епідемії, знешкодження вибухонебезпечних предметів, широкомасштабної повені, землетрусу, пожегу тощо), про її особливості, характер впливу на їхню психіку, емоційну сферу та алгоритм діяльності їх упізнання тощо.

Під час ОЕПП також особлива увага звертається на удосконалення фахівцями з НС методів і прийомів саморегулювання своїх емоційних станів, які висвітлені у працях О.В. Алексеєва [1], Г.Ш. Габдреевої [5], Й.Г. Шульца [17] та ін.

Мета ОПДЗ полягає у зборі інформації про емоційний стан кожного фахівця з НС у перерві між виконанням ними завдань професійної діяльності в екстремальних умовах та її аналізі.

Важливе місце тут відводиться діагностичним заходам, висвітленим у працях М.М. Козяра [8], А.Б. Леонової [12] та ін., що спрямовані на оцінку емоційної стійкості кожного фахівця з надзвичайних ситуацій, їхнього психічного стану, тенденцій зміни, а також виявлення серед них осіб, які потребують психологічної допомоги.

ОВПРЗ полягає в реалізації сукупності таких психолого-педагогічних заходів, які спрямовані на підтримання у фахівців з НС необхідного рівня емоційної стійкості й відновлення необхідного позитивного психоенергетичного потенціалу, величина якого зменшується під час виконання ліквідаційних завдань. Воно здійснюється через: 1) саморегулювання фахівцем з НС своїх емоційних станів; 2) зовнішній вплив (під керівництвом психолога).

Саморегулювання фахівцем з НС своїх емоційних станів здійснюється за допомогою різних методів, методик і прийомів. Насамперед до них належать техніки активної нервово-м'язової релаксації, метод аутогенного тренування (різні його модифікації), прийом самогіпнозу, ідеомоторне тренування; метод інтелектуального аналізу емоцій, самонавіювання (побудованого на сенсорній репродукції сюжетного уявленого відпочинку), спеціальні фізичні та дихальні вправи тощо.

Зовнішнє регулювання емоційних станів фахівців з НС може здійснюватися за допомогою ароматерапії, фітотерапії (рослини), квіткової терапії, кольоротерапії, музикотерапії, вокалотерапії, біозвукотерапії, біб-

ліотерапії, казкотерапії, кінотерапії, катарсису, гелотології, гімнастики, дихальної гімнастики, самомасажу і масажу, аутотренінгу, медитації, сугестії, гіпнозу, імаготерапії, гідротерапії, імітаційних ігор, пісочної терапії, фармакотерапії, слайдотерапії, відеотерапії, мультифільмованої терапії, бінауральної терапії, рефлексотерапії, акупунктури, гетеротренінгу та ін., які описані у багатьох працях.

ОПКЗ полягає у здійсненні оперативних психокорекційних заходів, спрямованих на усунення недоліків поведінки й діяльності, пов'язаних зі змінами в емоційній стійкості фахівців з НС. Під час реалізації цього виду забезпечення вирішується завдання усунення у фахівців з НС наслідків стресу: підвищеної тривожності, розпачу, відчаю, фобій, інших гострих емоційних переживань, які виникли під час виконання ліквідаційних завдань, а також нестриманості, конфліктності, агресивності, нервозності, підвищеної дратівливості, нервово-психічної напруженості тощо.

Оперативна психокорекція емоційних станів може здійснюватись за допомогою методів нервово-м'язової релаксації, рефлексії, аутогенного тренування (різних модифікацій), психорегулюючого тренування, навчання, ароматерапії, фітотерапії, кольоротерапії, музикотерапії, вокалотерапії, біозвукотерапії, бібіотерапії, казкотерапії, кінотерапії, мультимедіатерапії, медитації, гіпнозу, імаготерапії, імітаційних ігор, рефлексотерапії, сугестії, гетеротренінгів, відеотерапії та ін., а також їх поєднання.

Висновки. Синергетично-системна модель психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з НС під час ліквідації наслідків природних, еко-

логічних, технічних і технологічних аварій та катастроф являє собою своєрідну методичну систему, яка охоплює методики: 1) оперативного екстремально-психологічного підготовки, котра спрямована на озброєння фахівців з НС психологічними знаннями, навичками і вміннями, які необхідні для професійної діяльності в екстремальних умовах того чи іншого виду надзвичайної ситуації; 2) оперативне психодіагностичне забезпечення, яке спрямовано на виявлення осіб з низьким рівнем емоційної стійкості; 3) оперативне відновлювально-психореабілітаційне забезпечення, котре спрямовано на відновлення необхідного для подальшого виконання професійних завдань потенціалу емоційної стійкості фахівців з НС; 4) оперативне екстремально-психокорекційне забезпечення, котре спрямовано на корекцію емоційних станів і поведінки фахівців з НС.

Перспективи подальших розробок дослідження. Подальшого наукового дослідження потребує психодіагностичний інструментарій визначення емоційної стійкості фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф.

Подальшого наукового дослідження потребують методи і технології оперативної екстремально-психологічного підготовки, оперативного відновлювально-психореабілітаційного та оперативного екстремально-психокорекційного забезпечення, які входять до синергетично-системної моделі психолого-педагогічного забезпечення емоційної стійкості фахівців з надзвичайних ситуацій під час ліквідації наслідків природних, екологічних, технічних і технологічних аварій та катастроф.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А.В. Об адекватности формул самовнушения / А.В. Алексеев // Теоретические и прикладные исследования психической саморегуляции. – Казань, 1976. – С. 115-117.
2. Варій М.Й. Морально-психологічний стан військ, його оцінка та підтримка на високому рівні. Монографія / М.Й. Варій. – [Відр. ред. Л.В. Сохань, Л.Ф. Бурлачук]. – Л.: ВВП ДУ “ЛП”. – 311 с.
3. Варій М.Й. Морально-психологічний стан військ: навч. посіб. / М.Й. Варій. – Львів: ВІ ДУ “ЛП”, 2000. – 221 с.
4. Варій М.Й. Основи морально-психологічного забезпечення військ: Навчальний посібник / М.Й. Варій. – Львів: Військовий інститут, 1999. – 64 с.
5. Габдреева Г.Ш. Самоуправление психическим состоянием : учеб. пособ. / Г.Ш. Габдреева. – Казань : Казанский ун-т, 1981. – 63 с.
6. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навч. посібник / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач. – К.: Українсько-польський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
7. Козяр М.М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях: Монографія / М.М. Козяр. – Львів: “СПОЛОМ”, 2004. – 376 с.
8. Козяр М.М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Михайло Миколайович Козяр; Вінницький педагогічний національний університет. – Вінниця, 2007. – 480 с.
9. Кокурін А. Психологическое обеспечение экстремальной деятельности / А. Кокурін // Развитие личности, 2004. – № 4. – С. 190-204.
10. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навч. Посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
11. Крюкова М.А. Экстренная психологическая помощь: практическое пособие / М.А. Крюкова. – М.: НЦ ЭНАС, 2003. – 64 с.
12. Леонова А.Б., Кузнецова А.С. Психопрофилактика стрессов / А.Б. Леонова, А.С.Кузнецова. – М. : МГУ, 1993. – 123 с.
13. Розов В.И. Психология экстремальных ситуаций: адаптивность к стрессу и психологическое обеспечение: научно-практическое пособие / В.И. Розов. – К.: КНТ: Саммит-Книга, 2012. – 480 с.
14. Солошенко Д.В. Экстренная психологическая помощь. Консультирование / Д.В. Солошенко. – Х.: Торсинг, 2001. – 192 с.
15. Справочник по инженерной психологии / Под ред. Б.Ф. Ломова. – М.: Машиностроение, 1982. – 368 с.
16. Столяренко А.М. Экстремальная психопедагогика: Учебное пособие для вузов / А.М. Столяренко. – Москва: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 607 с.
17. Шульц И.Г. Аутогенная тренировка / И.Г. Шульц. – М. : Физкультура и спорт, 1985. – 146 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED.

1. Alekseev A.V. The adequacy of the formulas of self-hypnosis / A.V. Alekseev // heoretical and applied research of mental self. - Kazan', 1976. – P. 115 – 117.
2. Varij M.J. Morale of troops, its evaluation and support at the highest level. Monograph. //Monografija / M.J. Varij. – [ed. L.V. Sohan', L.F. Burlachuk]. – L.: VVP DU "LP". – 311 p.
3. Varij M.J. The moral and psychological state of troops: teach. guidances. /M.J. Varij. – L'viv: VIDU "LP", 2000. – 221 p.
4. Varij M.J. Basics moral and psychological support of troops: Textbook // M.J. Varij. – L'viv: Military Institute, 1999. – 64 p.
5. Gabdreeva G.Sh. Self-regulation of mental state: a tutorial. // G.Sh. Gabdreeva. – Kazan' : Kazan Un-ty, 1981. – 63 p.
6. Zjazjun I.A., Sagach G.M. Beauty pedagogical action: Textbook // I.A. Zjazjun, G.M. Sagach. – K.: Polish-Ukrainian Institute of Management i Business, 1997. – 302 p.
7. Kozjar M.M. Extremely-professional training to activity in emergency Monograph: // Monograph / M.M. Kozjar. – L'viv: "SPOLOM", 2004. – 376 p.
8. Kozjar M.M. Theoretical and methodological foundations of training the units in emergency: dis. doc. ped. sc: 13.00.04 «Theory and Methods of Professional Education» // Myhajlo Mykolajovyh Kozjar; Vinnytsa Pedagogical National University. – Vinnytsa, 2007. – 480 p.
9. Kokurin A. Psychological support of extreme activities // A. Kokurin // Development of personality, 2004. – № 4. – P. 190-204.
10. Korol'chuk M.S., Krajnjuk V.M. Social and psychological support of activity in normal and extreme conditions: Textbook for university students // M.S. Korol'chuk, V.M. Krajnjuk. – K.: Nika-Centr, 2006. – 580 p.
11. Krjukova M.A. Emergency psychological care: a practical guide // M.A. Krjukova. – M.: NC ENAS, 2003. – 64 p.
12. Leonova A.B., Kuznecova A.S. Psychoprophylaxis of stress //A.B. Leonova, A.S.Kuznecova. – M.: MGU, 1993. – 123 p.
13. Rozov V.I. Psychology of extreme situations: adaptability to stress and psychological support: scientific and practical guide //V.Y. Rozov. – K.: KNT: Sammyt-Knyga, 2012. – 480 p.
14. Soloshenko D.V. Emergency psychological help. counseling // D.V. Soloshenko. – H.: Torsyng, 2001. – 192 p.
15. Handbook of Engineering Psychology / ed. B.F. Lomov. – M.: Mechanical Engineering, 1982. – 368 p.
16. Stoljarenko A.M. The extremal psychopedagogy: A manual for schools // A.M. Stoljarenko. – Moskva: JuNYTY – DANA, 2002. – 607 p.
17. Shul'c I.G. Autogenous training // I.G. Shul'c. – M.: Physical education and sport, 1985. – 146 p.

Neurova A. B. Synergetic-system model of emotional stability support of specialists of the state emergency during the execution of the eliminable tasks

Abstract. Synergetic-system model of psychological-pedagogical emotional stability support of specialists of state fire and salvage units of the State Emergency Service of Ukraine while rectifying the consequences of natural, environmental, technical or technological accidents and disasters is substantiated. Synergetic-system model of psychological- pedagogical emotional stability support includes a chain of structural elements and the system of relations between them. The structural elements are operational extreme-psychological training, operational psycho-diagnostic support, operational restored-rehabilitative support.

Keywords: *emotional stability of emergency specialists, extreme working conditions, methodical system, synergetic-system model, psychodiagnostic operational support*

Неурова А.Б. Синергитически-системная модель обеспечения эмоциональной устойчивости специалистов с чрезвычайных ситуаций во время исполнения ликвидационных заданий

Аннотация. Обоснованно синергитически-системную модель обеспечения эмоциональной устойчивости специалистов государственных пожарно-спасательных частей Государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям во время ликвидации последствий природных, экологических, технических и технологических аварий и катастроф. Синергитически-системная модель психолого-педагогического обеспечения эмоциональной устойчивости специалистов по ЧС включает ряд структурных элементов и систему связей между ними. Структурными элементами являются оперативная экстремально-психологическая подготовка, оперативное психодиагностическое обеспечение, оперативное восстановительно-реабилитационное обеспечение, оперативное психокоррекционные обеспечения.

Ключевые слова: *эмоциональная устойчивость специалистов по чрезвычайным ситуациям, экстремальные условия деятельности, методическая система, синергитически-системная модель, оперативное психодиагностическое обеспечение*